

THE BIGGEST
"PLUS"
IN CIGARETTE HISTORY

**"No
Unpleasant
After-taste"**

—added to the world's
most famous ABCs—

Always Milder
Better Tasting
Cooler Smoking

COOLER SMOKING?

Selv om rygeeksperter i 1960'erne var enige i, at rygning er sundhedsskadeligt, blev eksperternes forslag først gennemført 40 år senere, fortæller professor Erik Albæk.

"The Big Plus is a hit with me" *Elouia DeHansen*

"CHESTERFIELD IS THE ONLY CIGARETTE of all brands tested in which members of our taste panel found no unpleasant after-taste."

From the report of a well-known research organization

Always **B**uy **C**CHESTERFIELD

Forskere skaffer solid viden. Politikere bruger den. Sådan lyder den flotte arbejdsdeling mellem videnskab og politik, men den bygger på en naiv drøm, siger professor Erik Albæk, der her trækker tråde til amerikansk evalueringsforskning og forklarer, hvorfor Velfærdscommissionens arbejde måske først slår igennem om 40 år.

Væk mig, når viden får politiske virkninger

"I have a dream," lød ordene om og om igen fra Lincoln-monumentet i den amerikanske hovedstad en augustdag i 1963. Martin Luther King var ikke alene om at drømme. En kvart million mennesker stimlede sammen for at høre ham. De drømte med. Politikere og embedsmænd bag Kongressens tykke mure ligeså. Også præsident John F. Kennedy i det Hvide Hus førte drømmepolitik. Faktisk stod alle gode liberale kræfter ikke alene og drømte, de havde også den samme drøm: Drømmen om et fremtidens USA præget af velstand, velfærd og social retfærdighed. Samfundsvidenskaben skulle gøre drømmen til realitet. Midlet var videnskabelig fornuft: Under Kennedy- og Johnson-administrationen blev samfundsforskere brugt i et hidtil uset omfang for at få gjort sociale fremskridt.

Sådan var det i USA. Og sådan er idéen i Danmark i dag. Også vi drømmer om at finde de bedste metoder til at lære børn at læse, til at integrere indvandrere, til at få afskaffet virkningsløse aktiveringsindsatser osv. Fremtidens velfærd bør basere sig på den mest objektive og sikre samfundsvidenskabelige viden. Lyksalig uvidenhed vil vi ikke vide af. I stedet kræver politikere videnskabelig dokumentation for og evalueringer af, hvad der er den bevisligt mest effektive indsats for bedre velfærd. Evidensbaseringen af velfærden hedder sloganet. Men er det ikke bare en drøm, som vi helst ikke vil vækkes af?

"Jo, det er det, og den er naiv." Sådan lyder det fra professor Erik Albæk fra Institut for Statskundskab ved Syddansk Universitet. Han forklarer sammenhængen mellem samfundsforskning og politik sådan her: "Uden de store problemer kan du i dag få fat

på forskningsbaseret viden om fremtidens velfærdssamfund. For eksempel har Velfærdscommissionen for nylig fortalt politikere, hvad de skal gøre under bestemte forudsætninger. Det gør politikere så ikke, og det skuffer mange. Men det kan næppe overraske, at det ikke er i Velfærdscommissionens magt at formulere eller ændre på disse forudsætninger. Det er politikernes arbejde. Det glemmer vi."

VIDEN AFSKAFFER IKKE HOLDNINGER

Ifølge Erik Albæk kommer naiviteten til udtryk i et for simpelt syn på, hvad politik er. Han mener, at vi savner respekt for, at politik nu engang er uenigheder om, hvad det er, vi vil. Var vi mindre naive, ville vi forlade forestillingen om, at politikere bliver overbevist, når blot forskningen kommer med klare svar:

"Forskning bliver benyttet af politikere. Ingen tvivl om det. Men der er ingen glatte forbindelser mellem den videnskabelige og den politiske løsning på et velfærdsproblem. Jeg plejer at sige, at viden ikke bliver brugt, medmindre der er nogle, som har en interesse i at bruge den. Selv i et videnssamfund kan vi ikke undvære holdninger. Hvis holdningen er, at folkeskolens elever kun skal lære matematik, kan vi teste, om eleverne faktisk lærer matematik, og om de gør det på den bedste måde. Intet problem i det. Men hvis vi også gerne vil have, at de bliver demokratiske borgere, der evner at samarbejde, så er sagen pludselig mere kompliceret. Idéen om en evidensbaseret viden er en udmærket idé. Alligevel kan en videnkultur på ingen måde fjerne behovet for politiske holdninger til, hvad en moderne opdragelse og undervisning skal indeholde." siger Erik Albæk. →

EVIDENSBASERING AF VELFÆRDEN

Kan flere børn lære at læse hurtigere og mere sikkert end i dag? Er der kommet flere ledige i arbejde, alene fordi de er blevet aktiveret, eller har aktivering direkte forstyrret dem i at finde arbejde? Gør en indsats for udsatte unge en forskel, eller ville de have klaret sig selv alligevel? Det er sådanne spørgsmål, som det politiske slogan 'evidensbaseret af velfærd' søger svar på ved hjælp af videnskabelig dokumentation.

Evidens – eller jagten på sikker viden – er på fremmarch. Baggrunden er blandt andet, at politikere kræver videnskabelig dokumentation for og evalueringer af, hvad der er den bevisligt

mest effektive indsats for bedre velfærd. Evidens er en metode til at måle mange metoder og indsatser mod hinanden, så man kan finde frem til det, der giver det bedste resultat.

LÆS MERE OM EVIDENS HER:

Lejf Moos m.fl.: 'Evidens i uddannelse?', Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag, 2005

'Virker velfærden – et debatoplæg om evidens og velfærd', Huset Mandag Morgen, 2004

POLITISK 40-ÅRS-SØVN

Selv om der ikke er en lineær forbindelse mellem viden og politik, er forskningsresultater med til at påvirke politikernes holdning.

"Viden virker faktisk på politikere og er med til at ændre deres politik. Det er bare meget svært at måle effekten," siger Erik Albæk og fortæller, at dansk rygepolitik er et godt eksempel på, at forskningsresultater ændrer politikken.

"I begyndelsen af 1960'erne var rygeeksperterne enige i, at rygning udgjorde et kæmpe sundhedsproblem. De opstillede også en række forslag til, hvordan politikere kunne reducere antallet af rygere og begrænse rygningens skadevirkninger. Men først 40 år efter lod det sig gøre at overbevise politiske aktører om, at det var noget, der effektivt skulle gøres noget ved. Nu gennemfører man rygeeksperternes 40 år gamle forslag. På samme vis er jeg ikke i tvivl om, at en række af Velfærdskommissionens forslag bliver diskuteret og gennemført. Måske ikke i denne valgperiode, måske heller ikke i den næste, men det kommer. Tålmodighed er vigtig, men vi må ikke forlede os selv til at tro, at forskningen fremover kommer til at styre den politiske proces mere, hvis bare vi venter lang tid nok. Det gør den ikke. Der vil nemlig også altid være politisk interesse i ikke at lytte til forskningen," siger Erik Albæk.

"I øjeblikket er vi på en ny bølge af naivitet, der handler om, at samfundsforskning skal løse sociale problemer."

INGENIØRENS DRØM

Hvor kommer drømmen om videnskabens autoritet fra? Det svarer Erik Albæk på i afhandlingen 'Fra Sandhed til Information. Evalueringsforskning i USA – før og nu'. Afhandlingen rummer en analyse af den omfattende amerikanske drøm om at gøre brug af anvendelsesorienteret samfundsvidenskabelig forskning i 1960'erne og -70'erne, hvor der blev brugt intet mindre end 1,8 milliarder dollars på forskning i samfundsmæssige problemer og løsningerne af dem.

Den amerikanske satsning var båret af troen på den sociale ingeniørmodel. Modellen hviler på tiltroen til en rationel rækkefølge og arbejdsdeling og fortæller os følgende: Først definerer politikeren et socialt problem. Derefter går den sociale ingeniørforsker i gang med at forske med en praktisk løsningsmålsætning for øje. Når han leverer løsninger, er politikere og professionelle nødt til at acceptere, vælge og implementere den bedste af dem. Problemet er blot, at virkeligheden ikke lever op til modellen. Det skete ikke i USA. Ifølge Erik Albæk er årsagen, at modellen i sig selv er urealistisk, og han ser derfor heller ingen grund til, at idéen om evidensbaseret af velfærden skulle ændre på det.

"Vi lider langt hen ad vejen af den samme naivitet i dag som dengang. Meget i denne verden er præget af modebølger. I øjeblikket er vi på en ny bølge af naivitet, der handler om, at samfundsforskning skal løse sociale problemer. For eksempel nærer Videnskabsministeriets slogan "Fra forskning til faktura" forestillingen om en umiddelbar anvendelighed af al forskning. Det er muligt, at det gælder bestemte dele af den medicinske og teknologiske forskning, der bliver anvendt hurtigt, da der er tale om et meget mere konkret produkt. Men samfundsforskning er ikke produktorienteret på samme vis. Der er ingen hurtige forbindelser fra forskning til faktura," siger Erik Albæk og forklarer: "Der er voldsom forskel på at ville sikre velfærdssamfundets fremtid og at bygge en Storebæltsbro. Du kan opstille

relativt simple mål, når det gælder en bro: Den skal se fantastisk flot ud, og vi skal kunne køre på den, uden at den braser sammen. De politiske værdispørgsmål, der knytter sig til velfærdssamfundets videreudvikling, er imidlertid meget mere komplicerede end at skruer en bro sammen. Lægger du dertil de komplekse årsagsforhold, der er forbundet med spørgsmålet om velfærdssamfundet, så står du med en virkelig hyperkompleks affære."

SKUFFEDE FORVENTNINGER

Fra Erik Albæks forskning i amerikansk evalueringsforskning ved vi, at forventningen var, at samfundsforskningen skulle hjælpe med at identificere og vælge den bedst egnede foranstaltning til at behandle eller forbedre sociale problemer. Vi ved også, at forventningerne blev skuffede. I USA var det vanskeligt at påvise, at denne samfundsvidenskabelige forskning fik nogen nyttevirkning overhovedet i forhold til den førte politik. Heller ikke på dette punkt mener Erik Albæk, at vi er nået så meget længere i dagens Danmark:

"Hvis vi virkelig vil evaluere effekten af bestemte pædagogiske tiltag, kan tidshorisonten nemt være 10-20 år. Det betyder, at vi skal til at tænke evaluering på en helt anden måde, end vi gør i dag. Typisk vil vi gerne have målt effekten af et tiltag hurtigt, men det kan man ikke. Derfor gør man noget andet. Eksempelvis evaluerer Danmarks Evalueringsinstitut forskellige led i selve undervisningsprocessen. De evaluerer til det punkt, hvor man kan sige, at der bliver leveret noget undervisning. Om undervisningen har nogen effekt på elevernes evne til at lære, bliver til gengæld sjældent undersøgt. Det kræver et længere tidsperspektiv og flere ressourcer. Det krav opfylder vi ikke. Vi kan derimod konstatere, at der bliver iværksat meget lidt langsigtet evalueringsforskning i Danmark. Det politiske system har ikke en tålmodighed, som gavner sådan en evalueringskultur. Politikere overlader ansvaret til forskningsrådene, der heller ikke løfter ansvaret. Tager vi Forskningsrådet for Samfund og Erhverv som eksempel, så kan forskere her kun søge om penge til projekter, der løber over tre år. Vi giver ikke penge til at undersøge effekter, der først viser sig over 10-15 år, siger Erik Albæk, der er tidligere formand og nuværende medlem af rådet.

Ifølge Erik Albæk er konsekvensen af den uheldige alliance mellem kortsigtede politikere og forskningsråd, at uendelig meget af den støtte, der gives til evaluering, er spild af penge:

"Hvis vi virkelig gerne ville have denne type af viden, skulle vi samle evalueringspengene i større bunker og bruge dem på forskning på strategisk udvalgte områder," siger Erik Albæk. *

Af Claus Holm, cho@dpu.dk

ERIK ALBÆK

Professor i statskundskab og journalistik ved Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet. Har i mange år beskæftiget sig med brugen af videnskabelig viden i offentlig politik og forvaltning. Forfatter til en række bøger om viden, bl.a. 'Eksperter kan være gode nok, men...' (2004) og 'Fra sandhed til information' (1988).

PERSONLIG HJEMMESIDE

WWW.SAM.SDU.DK/ANSAT/ERI